

Hoofdstuk 2. VGM-risicobeheer

Voorkomen van incidenten en schade, veiligheid, gezondheid en milieu door risicobeheersing voor de door het bedrijf uit te voeren werkzaamheden.

2.1 Risico-inventarisatie en -evaluatie (RIE)

2.1 Heeft het bedrijf een actuele VGM-risico-inventarisatie en -evaluatie?

* / ** / P

Doelstelling

Vaststellen en beheersen van de algemeen voorkomende VGM-risico's.

Minimumeisen

- De risico's van alle gangbare operationele activiteiten van het bedrijf zijn vastgelegd in de VGM-risico-inventarisatie en -evaluatie.
- VGM-risico-inventarisaties en -evaluaties worden uitgevoerd:
  - volgens een vaste methodiek, door inventarisatie van gevaren, bepalen van risico's en evaluatie van risico's;
  - onder actieve medewerking van de VGM-functionaris, zoals genoemd in vraag 1.2.
- Risico's vastgesteld bij de evaluatie worden beheerst door doeltreffende maatregelen, waarbij een bron-aanpak de voorkeur verdient.
- Bij werkzaamheden in gebieden met een andere wet- en regelgeving dan het thuisland dient men rekening te houden met de impact van de lokale wet- en regelgeving.
- VGM-risico-inventarisaties en -evaluaties worden minimum om de drie jaar geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Documenten

- Methodiek VGM-risico-inventarisaties en -evaluaties.
- Actuele VGM-risico-inventarisaties en -evaluaties.

Toelichting

Het gaat over “alle gangbare operationele activiteiten”, m.a.w. de operationele werkzaamheden die je bedrijf normaal verricht. Dit zijn in eerste instantie werkzaamheden bij de opdrachtgevers. Bij een certificaat van het ganse bedrijf vallen de werkzaamheden in de werkplaatsen van de hoofd- en, indien van toepassing, van de nevenvestigingen ook onder het certificaat. Voor VCA vallen het werk in de burelen van de hoofd- en van de nevenvestigingen niet onder de operationele werkzaamheden.

In het kader van het VGM-beheersysteem is de risico-inventarisatie en -evaluatie (RIE) zeer belangrijk.

De VGM-functionaris (meestal preventieadviseur) moet actief betrokken zijn bij de RIE. Heeft de interne preventieadviseur een VOL-diploma, maar geen diploma niveau I of II, dan moet hij een beroep doen op een interne of externe deskundige met minstens een diploma niveau II, deze deskundige moet in dat geval ook meewerken aan de RIE.

Wie wordt verder nog betrokken bij het uitwerken en samenstellen van de RIE?

- Preventieadviseur (zie hiervoor)
- Leidinggevenden
- Projectleiders
- Operationele medewerkers (selectie van de meest betrokkenen), zij kennen de omstandigheden, de installaties en de activiteiten het best.

Bij de RIE zijn er verschillende opeenvolgende stappen noodzakelijk.

Stap 1. Inventarisatie van de gangbare operationele activiteiten

Het gaat hier dus over alle activiteiten bij de opdrachtgevers en indien van toepassing de activiteiten in de werkplaatsen. Logisch wordt deze inventaris opgesteld met de hulp van de operationeel leidinggevenden (ploegbazen, meestersgasten, projectleiders).

De gangbare activiteiten zullen in de meeste gevallen bestaan uit een aantal taken.

Stap 2. Inventaris van de gevaren

Er zijn verschillende definities van gevaar.

Eén definitie van gevaar: de intrinsieke eigenschap of capaciteit van een voorwerp, stof, proces of situatie om nefaste gevolgen te hebben of de gezondheid en de veiligheid van de werknemer te bedreigen.

Dus: wat kan er allemaal fout gaan voor de mens (veiligheid en gezondheid) en voor het milieu bij de gangbare operationele activiteiten?

De bijlage 'Gevaren- en risicovelden' kan helpen om de gevaren en risico's op te lijsten (zie 'Bijlage 1. Gevaren- en risicovelden').

Een kritische beoordeling van de activiteiten is hierbij aangewezen, de preventieadviseur en de leidinggevenden zijn hierbij de actoren, die samen de inventaris opstellen.

Bovendien zal uit de melding, de registratie en het onderzoek van de incidenten (zie hoofdstuk 11) blijken welke gevaren er zijn bij de gangbare activiteiten.

Stap 3. De schade is het gevolg van het gevaar dat zich veruitwendigt

Er zijn verschillende vormen van mogelijke schade:

- lichamelijke verwondingen: bv. breuken, snijwonden, ...;

- schade aan de gezondheid op korte termijn: bv. een chemische brandwonde door een bijtende stof, CO-vergiftiging, rugletsels, ...;
- schade aan de gezondheid op lange termijn: bv. asbestose door een blootstelling aan asbest twintig jaar geleden, hersenschade door het gebruik van organische oplosmiddelen, ...;
- milieuschade: bv. lucht- en bodemverontreiniging, rivierwater verontreinigd door een lek, ...;
- materiële schade: bv. een aanrijding met een vorkheftruck (schade aan de heftruck en aan een muur), brand, schade aan de vloer door lekkende vloeistoffen, ...;

Hierbij zal de preventieadviseur zeker betrokken worden.

Stap 4. Bepalen van risico's

Het risico, zoals hier bedoeld, is de kans op schade ten gevolge van het gevaar.

Voorbeeld: je werkt op een hoogte van 2 meter zonder beveiligingen (geen leuningen en geen valharnas). De kans dat er bij een val een dode valt is reëel; maar de kans op gebroken beenderen of een schedelbreuk bij een val is uiteraard veel hoger en toch gaat het hier over hetzelfde risico.

Er zijn verschillende systemen om het risico te bepalen, waaruit moet blijken of het risico aanvaardbaar is en als dat niet het geval is, om maatregelen voor te schrijven die het risico aanvaardbaar maken. Dus nadat de maatregelen zijn voorgesteld moet het overblijvend risico nog eens bepaald worden.

Bij het bepalen van het risico wordt soms ook rekening gehouden met de zogenaamde blootstelling, m.a.w. hoeveel van de werktijd ben je aan het gevaar blootgesteld? Bij nogal wat gevaren wordt dit echter afgeraden, omdat het risico daardoor mogelijk te laag wordt ingeschat.

Voorbeeld: werken op 4 meter hoogte:

- gedurende de helft van de werktijd: in dat geval is het risico zeker onaanvaardbaar;
- maar eenmaal per jaar gedurende 2 uur: hier kom je met de meeste systemen om risico's te bepalen tot een aanvaardbaar risico, wat uiteraard niet klopt.

Bij verschillende systemen is het dus aangewezen geen rekening te houden met de blootstelling, zeker als het gaat over mogelijke zware schade, bv. dood.

Eén van de methodes van risico-evaluatie is de Fine & Kinney-methode (zie 'Bijlage 3. Risico-evaluatie Fine & Kinney').

Een andere methode is de risicomatrix (zie 'Bijlage 2. Matrix risico-inschatting en -evaluatie').

Stap 5. Maatregelen

Indien het risico onaanvaardbaar is, moeten er maatregelen genomen worden om het risico tot een aanvaardbaar peil te brengen.

Dit gebeurt volgens de zogenaamde preventiefilosofie/preventiehiërarchie.

1. Maatregelen aan de bron:
  - verbieden, bv. verbod op gebruik van asbest;
  - vervangen, bv. verven op waterbasis i.p.v. met oplosmiddelen, pneumatisch i.p.v. elektrisch gereedschap (maar daar zijn dan weer andere risico's aan verbonden), explosie veilige gereedschappen in Ex-zones, ...
2. Collectieve beschermingsmiddelen: kap over tafelcirkelzaag; leuning, tussenleuning en plinten aan steigervloeren en aan de openingen in vloeren en muren, ...
3. Organisatorische maatregelen:
  - bepaalde activiteiten worden uitbesteed aan daarvoor gespecialiseerde bedrijven;
  - voor bepaalde activiteiten worden enkel daarvoor opgeleide medewerkers ingezet;
  - voor bepaalde activiteiten moet gewerkt worden met specifieke werkvergunningen, bv. werken in besloten ruimte, vuurvergunning, ...;
  - jobrotatie, waarbij na bepaalde tijd belastend werk wordt afgewisseld met minder belastend.
4. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)
Het risico blijft onaanvaardbaar, niettegenstaande alle voorgaande maatregelen en je brengt de bescherming aan onmiddellijk bij/op de medewerker zelf.
5. Restrictie (eventueel al toe te passen na '2. Collectieve beschermingsmiddelen', of na 3. of na 4.).
Je stelt het risico vast na bepaalde maatregelen, je gaat na of het aanvaardbaar is. Indien onaanvaardbaar moeten verdere maatregelen genomen worden bv. opleidingen.
6. Signalisatie
Dit is feitelijk geen echte preventiemaatregel maar moet de aandacht van de medewerkers vestigen op de gevaren/risico's, bv. waarschuwborden, gele strips op bovenste en onderste trede van een trap, waarschuwingskegels, rood/witte of geel/zwarte linten, ...
7. Schadebeperking
Hiermee wordt bedoeld: als het incident zich toch heeft voorgedaan, ervoor zorgen dat de schade zo beperkt mogelijk blijft, bv. EHBO, blussen van brand,

evacuëren, redding uit besloten ruimte, een gevallen medewerker na een val met een valharnas zo snel mogelijk bevrijden, lekbakken onder recipiënten met gevaarlijke producten, ...

Stap 6. Communicatie aan de medewerkers

Het belangrijkste van de RIE is dat het toegepast wordt. De medewerkers en de leidinggevenden moeten dus op de hoogte gebracht worden van welke maatregelen ze moeten nemen of laten nemen bij bepaalde activiteiten en hoe erop moet toegezien worden.

Dit kan gebeuren bij het onthaal, bij het instrueren op de werkplek, tijdens de toolboxmeetings, bij de startwerkvergadering, bij de inspecties, ...

Opmerkingen

- In heel wat bedrijven is de RIE of de risicoanalyse, zoals het in de wet- en regelgeving wordt genoemd, een papieren tijger, een kaft in een schuif ergens op het bureau van de preventieadviseur. Die kaft wordt er alleen uitgehaald bij een externe audit of bij een bezoek van de inspecteurs van toezicht welzijn op het werk. Dit is niet de bedoeling: de praktische toepassing is van het grootste belang.
- Het is dan ook belangrijk dat de medewerkers de RIE op een gemakkelijke manier kunnen consulteren, zodat ze snel kunnen terugvinden wat voor hen bij een bepaalde activiteit van toepassing is.
- Heel wat RIE's zijn veel te uitgebreid o.a. met activiteiten die in het betreffende bedrijf helemaal niet verricht worden. Dit is meestal het gevolg van het feit dat de RIE opge maakt is door een externe, die een RIE ter beschikking stelt die in alle mogelijke bedrijven al toegepast is.

De RIE moet actueel blijven, dat gebeurt op twee manieren:

- minimaal om de drie jaar wordt de RIE kritisch doorgenomen, geëvalueerd en zo nodig aangepast;
- uit het onderzoek van de incidenten (zie VCA-vragen 11.1 en 11.2) kan blijken dat de RIE moet aangepast worden; dit moet onmiddellijk gebeuren en niet om de drie jaar; bij elk ongeval met werkverlet zou deze oefening moeten gebeuren;
- nadat taakrisicoanalyses zijn uitgevoerd (zie VCA-vraag 2.2), kan blijken dat de RIE moet aangepast worden.